Markiz Pastanesi

(Beyoğlu, İstanbul, 1937)

İstanbul'un Beyoğlu semtinde, 1937 yılında Avedis Ohanyan Çakır tarafından kurulan, sadece bir pastane olmanın ötesinde, sanatçılar, edebiyatçılar ve entelektüeller için buluşma noktası olan işletme.

XIX. yüzyıl ortalarında Fransız Eduard Lebon tarafından inşa edilen Lebon Pastanesi, Fransız “café” geleneğinin öncü örneklerinden birini temsil etmektedir. Bu mekân, özellikle Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi önemli edebiyatçıların yanı sıra Servet-i Fünun topluluğu, Fecr-i Ati akımı ve sonraki dönem modern yazarları için bir buluşma alanı haline gelmiştir. Ziya Paşa, *Zafernâme* (1868) adlı eserini sıklıkla Lebon Pastanesi’nde ifade etmiş ve burada yazdırmıştır. Lebon’un edebi ve kültürel etkileşimlerdeki rolü, dönemin entelektüel tartışmalarında önemli bir yer tutmuş, bu mekan edebiyat tarihinin tanıklarından biri olarak ön plana çıkmıştır. Markiz Pastanesi, XIX. yüzyıldan itibaren farklı işletmelere ev sahipliği yapan bir mekan olarak öne çıkmaktadır.

Bu alan, Markiz Pastanesi’nden önce St. Petersbourg Restoran ve Pastanesi ile Lebon Pastanesi gibi önemli işletmelere ait faaliyetleri barındırmıştır. Mekanın içerdiği tarihsel katmanlar, sosyal ve kültürel yaşamda üstlendiği rolleri açığa çıkarmaktadır. Lebon Pastanesi’nin, İstiklal Savaşı sonrası dönemde Fransız elçiliğinden ayrılan Bay Bourdon ve Bay Lebon tarafından kurulduğu ve başlangıçta "*Löbon*" olarak bilindiği çeşitli kaynaklarda belirtilmiştir. Alternatif bir argüman ise, St. Petersbourg Pastanesi’nin sahibi Charles Bourdon'un İstanbul’a pastane kültürünü taşıyarak, damadı Eduard Lebon ile birlikte işletmenin kurumsallaşmasında önemli katkılarda bulunduğu şeklindedir. Zamanla, Lebon Pastanesi, Avrupa’daki benzerleriyle rekabet edebilecek bir seviyeye ulaşmıştır; böylece Pera'nın en prestijli pastanelerinden biri haline gelmiştir. Bu durum, söz konusu işletmenin tarihsel ve kültürel bağlam içindeki önemini artırmaktadır.

Kurucularının vefatının ardından farklı sahipler tarafından yönetilen Lebon Pastanesi, 1937 yılı itibarıyla muhasebe bürosu sahibi ve Ermeni girişimci Avedis Ohanyan Çakır tarafından devralınmış ve "Markiz Pastanesi" adıyla yeniden faaliyete geçmiştir. Avedis Bey’in Paris ziyaretleri sırasında edindiği tecrübeler doğrultusunda, Fransa'nın ünlü "Marquise de Sévigné" çikolatalarından ilham alarak kaliteleri açısından yüksek standartları hedeflemiştir. Bu bağlamda, "Markiz" adının tercih edilmesi, mekânın

gastronomik kimliğinin yanı sıra estetik olarak da bir soyluluk vurgusunu taşımaktadır. "Marquise" kelimesinin soyluluk unvanı olarak kullanılması, Markiz Pastanesi'nin logosunda yer alan taç sembolü ile güçlü bir biçimde ilişkilendirilmektedir.

Markiz Pastanesi, sadece bir gastronomi mekânı olmanın ötesinde, sanat ve edebiyat çevrelerinin bir araya geldiği önemli bir kültürel merkez olarak kendini göstermektedir. Mekânın estetik kimliğini oluşturan özenle seçilmiş dekoratif unsurlar, özellikle Art Nouveau tarzında tasarlanmış çiniler, Markiz'in değeri açısından önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu çinilerin, Fransız sanatçı Alphonse Mucha'nın eserlerinden esinlenerek oluşturulduğu belirtilmektedir ve böylece mekânın sanatsal yönünün güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Pastanenin ziyaretçi profili, edebiyat ve sanat dünyasında önemli izler bırakmış pek çok şahsiyeti içermektedir. Yahya Kemal Beyatlı, Pierre Loti, Namık Kemal, Orhan Veli Kanık, Haldun Taner, Halit Ziya Uşaklıgil ve Cenab Şahabettin gibi kamuoyunda tanınan yazarlar, bu mekânı sık sık ziyaret edenler arasında yer almaktadır. Bu durum, Markiz Pastanesi'nin kültürel ve sanatsal konumunu simgeleyen unsurlar arasında yer almakta ve mekânın tarihsel-kültürel bağlamdaki rolünü pekiştirmektedir.

Markiz Pastanesi, Beyoğlu'nun tarihi ve kültürel kimliğinde önemli bir pozisyona sahip olup, geçmişte sanat, edebiyat ve iş dünyasının önde gelen şahsiyetlerine ev sahipliği yapmıştır. Bununla birlikte, sosyoekonomik ve kültürel değişimlerin etkisiyle, mekân zamanla eski canlılığını yitirmiş ve nihayetinde faaliyetini sonlandırmak durumunda kalmıştır. Akademik çalışmalar, Markiz Pastanesi'nin yalnızca bir yiyecek ve içecek sunumu yapılan bir mekân olmaktan çok daha fazlası olduğunu, kent hafızasında kalıcı izler bırakan önemli bir yapı olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, mekânın sosyal ve kültürel katkıları, İstanbul'un tarihsel ve kültürel dokusundaki yerinin önemini de vurgulamaktadır. Markiz Pastanesi'nin geçmişi, kentin kolektif belleğinde yer alarak, sanat, edebiyat ve ticaret alanındaki tartışmaların ve etkileşimlerin gerçekleştiği bir merkez olmuştur. Böylelikle, geçmişteki canlılığı ile artık yerini tarihsel bir hatıra olarak bırakan bu mekân, İstanbul'un kültürel mirasının önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

DERYA BAYKAL BAYSAL

2025

Ayrıca bkz.: İstanbul; Baylan Pastanesi; Pastane; Dilek Pastanesi; İstanbul Pastanesi; Hafız Mustafa Pastanesi; Pudding Shop (Lale Lokantası); Sevinç Pastanesi; Petek Pastanesi; Pera; Lebon Pastanesi;

Yararlanılan kaynaklar: Aldaş,C., (2019). Galata Ve Pera'nın Sosyo-Kültürel Değişimi Bağlamında Şark Aynalı Pasajı ve Markiz Pastanesi'nin İç Mimari Analizi. (Yüksek Lisans Tezi.). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü; Ciritci, İ. (2019) Markiz: Beyoğlu'nun Mekan-Kültür Artikülasyonu Üzerine. IAPS: Culture and

Space
https://perapalace.com/istanbulun-tarihe-taniklik-eden-pastaneleri, (Erişim tarihi: 05.03.2025); Mengi, N. (2020), Salah Bey Tarihinin Edebiyatçı Mekanları, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(34), https://doi.org/10.14520/adyusbd.574526); Pulur, H. 1993, Markiz Pastanesi ve Haldun Taner, kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği, Taha Toros Arşivi, https://core.ac.uk/download/38315244.pdf, (Erişim tarihi: 05. 03. 2025); Taşel, Ş. (2020), Beyoğlu'nda Art Nouveau Akımı ve Markiz Pastanesi İç Mekânı Üzerine Bir Değerlendirme, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(45): 461-481, http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.42143.